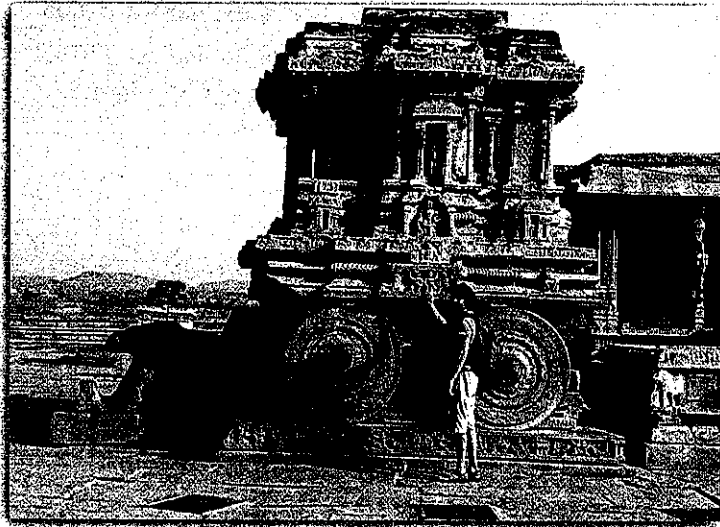

צדק (ומשפט) נוסח הודו

איתן להמן התבונן בהודו בעיניים של משפטן הבודק ומשווה ומנסה להבין את ארץ הניגודים הבלתי נדלים | סיכום אישי

בין מקדשי האתמול לדגים הטריים של היום: ארץ הניגודים

השיטה שהובילה לאירוע אחרון זה, שילוב של חינוך לפוריטניות תוך האשמת הנאנסת באופן כמעט קבוע, שחרור אנסים והטלת עונשים קלים עליהם, הן מכח החוק והן בפועל על ידי בתי המשפט. המחאה נשאה אופי נשי מובהק, תוך קואליציה עם כוחות ליברלים ומתקדמים בניו דלהי ובמימשל כולו, תוך זעקת "לא עוד".

המחאה נשאה פרי. התוקפים נעצרו ומוחזקים במעצר עד תום

ונחבלה באופן מזעזע במיוחד אמנם הצליחה לתאר את תוקפיה, אך לא הצליחה להתאושש וכעבור מספר ימים נפטרה מפצעיה.

מקרי אונס אינם חדשים בהודו, ולמעשה הסטטיסטיקה מצביעה על שיעור גבוה במיוחד שלהם, אך מקרה זה היה הקש ששבר את גב הפמיניסטיות ההודיות. הן סירבו לשתף פעולה עם ההתנהלות הסלחנית של הרשויות והחלו במצעדים, הפגנות ועצומות נגד

בערים הגדולות קניון אחר קניון, תוך קביעת מחירים שלא ניתן כלל להשיגם, לבין הדייגים, הפלאחים ומלקטי האשפה, המשלחים את ילדיהם שרק נגמלו מחיתוליהם ללקט נדבות או למכור מכל הבא ליד בשווקי זוהמה עצומים; ובין משמרי המסורת, ההינדואיסטים הוותיקים שומרי המקדשים, המעמדות והלבוש המסורתי, לבין מבקשי המודרנה והשואפים מערבה.

ניסיתי למצוא קצת סדר בבלגן, אבל בסוף הבנתי שגם השאיפה הזו היא שאיפה מערבית המובנית בי ובחינוך המאד לא-הודי לו זכיתי, ובכל זאת, אנסה להביא לקוראי "הלשכה" קומץ מהדילמות הבאות לידי ביטוי בסדר היום המשפטי בהודו, והמבטאות, ככל שיטת משפט, את חיי החברה בה נוצר המשפט.

מעמד האשה ומעמד הקסטות הנמוכות

לקורא החדשות המערבי הגיעה הודו בחודשים האחרונים בעיקר עקב פרשת האונס הקבוצתי בדלהי. הפרשה יצאה מגדר החדשה המקומית הרגילה וזעזעה את אמות הסיפים, עד לאילוץ הממשלה לנקוט בצעדים קיצוניים.

תקציר האירועים למדלגים על חדשות החוץ: סטודנטית לפיזיותרפיה בניו-דלהי בשם ג'וטי סינג פנדיי נסעה עם חברה הטוב באוטובוס בשעות הלילה. באוטובוס היו באותה עת חמישה מעניי העיר, חלקם הגדול מהגרים מאיזור כפרי מרוחק, ועימם הנהג.

השישה החליטו "לחטוף" את שני הסטודנטים על מנת לבצע באשה את זממם. תיאור הדברים מכאן ואילך מזכיר יותר מכל את פרשת פילגש בגבעה, ובסוף הלילה אושפזו שני הסטודנטים במצב קשה. הנערה, שלא רק כבודה חולל אלא גם הוכתה

יד עם שוך מערכת הבחירות לכנסת שמתאי פעמי אל הדמוקרטיה הגדולה בעולם. לא, אין הכוונה לארצות הברית. הודו, על כ-1.1 מיליארד אוכלוסיה (מספר שאיש אינו מוכן להתחייב לו), היא הדמוקרטיה הגדולה בעולם והיא אף בדרך להפוך למדינה המאוכלסת ביותר בעולם.

ואולי לא היתה נקודת הזמן בה הגעתי אל המושבה האנגלית העצומה לשעבר מקרית. הבחירות בישראל, כך התברר לנו. בדיעבד, היו למעשה ביטוי של המאבק בין אנשי הסדר הישן לבין מבקשי השינוי. אמנם לא תמיד ברור בדיוק מיהו מי בנשף התחפושות הישראלי, אבל בהודו המאבק הזה נמצא בעיצומו מזה שנים.

הודו היא מעצמה של ניגודים. בין עושר מנקר עיניים לעוני של מגורים באוהלים או שינה ברחובות, תוך חטיפת ילדי האומללים ביותר לצורך איסוף נדבות ("נער החידות ממומביי" כדוגמא); בין אנשי ההיי-טק והעולם הגדול הבונים

ניסיתי למצוא קצת סדר

בבלגן, אבל בסוף הבנתי

שגם השאיפה הזו היא

שאיפה מערבית המובנית

בי ובחינוך המאד לא-הודי

לו זכיתי, ובכל זאת, אנסה

להביא לקוראי "הלשכה"

קומץ מהדילמות הבאות

לידי ביטוי בסדר היום

המשפטי בהודו, והמבטאות,

ככל שיטת משפט, את חיי

החברה בה נוצר המשפט.

היהודים עושים כמעט הכל על מנת למנוע שחיתות בבתי המשפט. שכרם של השופטים גבוה באופן יחסי, וכל שופט אף מקבל בית אחוזה, נהג ומשרתים (שמספרם עולה ככל שמדובר בערכאה גבוהה יותר). למרות זאת, בקרב ההמונים רבים מאמינים בשחיתות השופטים, באפשרות לשחדם ובכך שצדק ניתן רק למי שהארנק בכיסו. מדובר כמוזון בבעיה קשה. אפילו אם אין בדבר אמת, הדי חוסר האמון בהליכי המשפט מקשה על כל רפורמה אמיתית שהמשפט מנסה ליישם.

ההליכים, שלא כרגיל. עקב הפגרה של הפרלמנט חוקקה הממשלה חוקי חרום המגבירים את הענישה על מעשי אונס, תוך קביעה הריגה שבמקרים חריגים (כגון אונס שהביא למות הנאנסת) אף יוטל עונש מוות. כמו כן לראשונה אוסר החוק הטורדה מינית, כולל הטורדה מילולית בלבד. החוק החדש כמוזון אינו רטרואקטיבי, ואינו חל על מבצעי האונס הקבוצתי בדלהי, אך הוא אף אינו מרצה את אנשי המחאה. אלה חוששים כי הממשלה מנסה למסמס את המחאה, וכי אם לא יתמידו במחאתם יפוג החוק החדש תוך ששה חודשים (ככל חוק חירום שאינו עובר את הליכי החקיקה הנדרשים בפרלמנט), והם אינם מתכוונים לנטוש את המאבק בקרוב. וככל מאבק, הוליד מאבק זה סיפורים נוספים. העיתונות ההודית מלאה בימים אלה סיפורים קשים של מעשי אונס בקטינים רכים ומעשי אונס קבוצתי. באחד מהמקרים שנחשף עולה, כי נערה בת 17 נאנסה באונס קבוצתי על ידי קבוצת בגירים, ובתוכם חבר פרלמנט ממפלגת הקונגרס (היא מפלגת השלטון).

חבר הפרלמנט אמנם מכחיש בתוקף את החשד המיוחס לו, אך קבוצת המאבק דורשת מיו"ר מפלגתו, סוניה גאנדי (אלמנתו של ראגיב המנוח) להדיח את החבר מהמפלגה וממשרתו הרמה. הנה כי כן, גם בהודו מהווה מעמד האשה תזית מובהקת של מאבק בין מסורת לחדשנות. במקביל, מתחמם המאבק בין הודו המסורתית לבין הודו המתחדשת גם בחזית ייחודית להודו - בעיית הקאסטות, המעמדות. למרות ההשפעות המערביות וכ-400 שנים של שליטה בפועל של אנגליה (לצד מובלעות צרפתיות, פורטוגזיות והולנדיות), בנוסף למאות שנים של שליטים מוסלמיים והשפעה ערבית ופרסית, נותרו רוב רובם של היהודים נאמנים לדת ההינדו. המיתולוגיה ההודית, ריבוי האלילים והאמונה העממית התמימה קוסמים אמנם למטיילים רבים, כולל מיטב בנינו המציפים את האשרמים ואת מקדשי האלים שיווה, שאנטי, קרישנה, גנגש וחבריהם, אולם הצבעוניות ההינדית מסתירה לעיתים את המתח הגלום בשימור שיטת המעמדות הישנה. שיטת הקאסטות קיימת כבר אלפי שנה, והיא קובעת מראש להינדי, עם לידתו, את גורלו. בן הברהמין מיועד לשלטון, לשפיטה ולהנהגת הצבא. בן השודרה מיועד להיות פועל/איכר, וכן הלאה. את סולם המעמדות נועלת התחתית שבתחתית - הסרי המעמד המכונים "דלית". ניתן בהחלט לכנותם Delete, כיוון שמבחינת רוב ההינדים הם אינם שווים ולו כקליפת השום. הם מיועדים לנקות רחובות ובתי שימוש, לא מעבר לכך. שיטה זו אינה יכולה להתנהל בלא שהצדק הטבעי יתקומם מולה. באלפי שנות השיטה קמו לא מעטים והתקוממו נגדה, כך, למשל, הבודהיזם צמח מתוך התקוממות כנגד השיטה, וכך גם דת הג'ייג'ים ובימי הביניים הדת הסיקית. למרות זאת, דתות אלה לא קנו אחיזה בלב ההמונים, שנותרו נאמנים להינדואיזם. נסיון נוסף של המעמדות הנמוכים והמדוכאים היה מעבר לדתות

אחרות. הנצרות והאיסלאם הצליחו לקנות לבבות דווקא בקרב אותן מעמדות, ולא בכדי. ובכל זאת, רובם של היהודים נותרו נאמנים להינדואיזם גם תחת כאלף שנות שליטה זרה. עם קבלת עצמאותה בשנת 1947 הכריזה הודו המודרנית על מאבק בשיטת הקאסטות. לא מאבק אלים, אמנם, אולם מבחינה הצהרתית הובטח, כי לא תהיה אפליה כלשהי, והדבר מהווה חלק מהשיטה הדמוקרטית. כמו כן הוקצו לא מעט משרות ציבוריות למעמדות הנמוכים על מנת להבטיח את התקדמותם והתגברותם על המסורת. למרות כל זאת, המאבק עודנו ארוך ולא פשוט, וגם כאן ישנו ויכוח בין השמרנים לבין הליברלים. אלה האחרונים דורשים לא להסתפק בהצהרות ובשיטת ה"נומרוס קלאוזוס", ולקבוע עבירה פלילית של אפליה על רקע מעמדי, כמו גם החמרת הענישה בכלל של עבירות על רקע זה, בעוד השמרנים טוענים, כי מדובר בשינוי חברתי איטי שיתרחש אך אין לאלצו בכח, שכן הדבר יביא דווקא להחמרת המצב. תוך כדי שהותי בהודו אירע מקרה מזעזע במיוחד, ששימש דלק בידי הליברלים. אחד מבני ה"דלית" התאהב בבת מעמד גבוה יותר אצלה עבד. משגילה אביה של יוליה המקומית מאיזה קאסטה מגיע הרומיאו של בתו לא היה מוכן לשתוק. הוא ובנו חטפו את המאהב ושני חבריו לקאסטה, רצחו אותם, וניסו להעלים את הגופות, במה שהמטרה המקומית כינתה "פשע על רקע כבוד המשפחה". על רקע הזעם הליברלי כלפי הענישה המקלה נגד הפוגעים בנשים מצטרף גם הזעם על הסלחנות המשטרית והמשפטית כלפי מבצעי פשעים מעין אלה, וייתכן שגם כאן אנו צפויים למהפכה של ממש.

עיני הודין

המחאה הליברלית, המתוארת לעיל, אינה מתעלמת אף מתפקידו של בית המשפט. הודו מחולקת לעשרות מחוזות, שלהן

אוטונומיה משפטית, אף כי בסוף של יום המשפטים המרכזיים מגיע לבית המשפט העליון ההודי, היושב בניו דלהי. עם זאת, רוב המשפטים נערכים במחוזות. השפה הרשמית בהודו היא אמנם הינדית, אך בהודו שפות רבות. כך, למשל, במחוז קראלה בדרום השפה הרשמית היא מלליאם, בקרנטקה (המחוז בו נמצאת העיר המדהימה האממ) מושבת ישראלים ידועה דוברים א שפת קאנדה, בטאמיל נאדו מדברי טמילית, וכן הלאה. בבתי המשפט ניתן אמנם לטעון גם בהינדי ובאנגלית, אך עורכי הדין והשופטים המקומיים נוהגים לערוך דיוניהם בשפה המקומית. היהודים עושים כמעט הכל מנת למנוע שחיתות בבתי המשפט. שכרם של השופטים גבוה באופן יחסי, וכל שופט אף מקבל בית אחוזה, נהג ומשרתים (שמספרם עולה ככל שמדובר בערכאה גבוהה יותר). למרות זאת, בקרב ההמונים רבים מאמינים בשחיתות השופטים באפשרות לשחדם ובכך שצדק ניתן רק למי שהארנק בכיסו. מדובר כמוזון בבעיה קשה. אפילו אם אין בדבר אמת, הדי חוסר האמון בהליכי המשפט מקשה על כל רפורמה אמיתית שהמשפט מנסה ליישם. הדין ובזמן הארוך של ניהול משפט בהודו. משפטים פליליים רגילים אורכים שנים ארוכות, בין אם הנאשם משוחרר ובין אם הוא נמצא במשפט עד לביור משפט. עו"ד אליק רפא יוצא מחוז ירושלים שנמצא כשליחות קונסולרית עם משפט בניו דלהי, סיפר לי על בחור ישראלי שנתפס לפני כשש שנים והוא בסחר בסמים. עורך דינו המקצועי הציע כי יודה במסגרת הסדר טון אך הישראלי סירב, טען כי הו"ע לא עוול בכפו, ודרש לנהל משפט בהיותו אזרח זר נתון הישראלי במעצר, וכבר שש שנים שמשפט מתנהל. הקונסול. מלווה את מדיון לדיון. המשפטים, רוב

המשפט בעמוז

נורמטיבית. תפיסתו השיפוטית מאופיינת בהקשר שלפנינו בקוהרנטיות רבה בין החלטותיו במשפט העברי לבין אלה שבמשפט הישראלי שאינן בעלי זיקה הדוקה למשפט העברי.

מאופקותו השיפוטית של אלון אין פירושה פרו־ממסדיות. היה בה, במידה רבה, ביטוי אנטי ממסדי ביחס לרשות השופטת. אלון היה מודע היטב לכוחו העודף של הממסד, כולל גם של בית המשפט כחלק מהממסד, והוא נקט בעמדה אקטיביסטית בסוגיות רבות כמו, למשל, מתן הגנה לחלשים מפני הממסד.

כבר בעבודת הדוקטוראט, עסק אלון ברגישות ההלכה לחולשת הפרט מול השלטון ובצורך להעניק לו הגנה, שכללה גם ביטול תקנות קהל שפגעו בחלשים. עמדה זו אומצה על ידי אלון גם בפסיקותיו לגבי "תקנות הקהל" (חקיקה) בישראל.

חרף התנגדותו הרבה לאקטיביזם השיפוטי, אלון לא היסס לבטל תקנות העוסקות בסוגיית מאסרו של הייב בהליכי הוצאה לפועל,²⁰ או בסוגיית מתן הלוואות לנכים.²¹ אלון היה רגיש לכבוד האדם. כך, למשל, בסוגיית חיפוש בגופו של אדם ברשות הרבים לצורך אכיפת החוק הפלילי בתחום הסמים, וזאת גם אם האדם הסכים לחיפוש כאמור;²² אלון פסק כי אין בחומרת העבירה כשלעצמה כדי להצדיק מאסר של

- 20 בגן 5304/92 פר"ח 1992 סיוע לנפגעי חוקים ותקנות למען ישראל אחרת - עמותה נ' שר המשפטים, פ"ד מז 715 (1993).
- 21 בגן 516/86 גמליאל שהינו נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מד (1) 143 (1989).
- 22 בשפ 2145/92 מדינת ישראל נ' ויקטור גואטה, פ"ד מו (5) 704 (1992).

אדם לפני ניהול משפטו;²³ הוא התנגד לשלילת זכותם של אסירים לקיום יחסים;²⁴ הוא קבע, בדעת מיעוט, כי הזכות לחקירה נגדית היא חלק מזכות חוקתית או מעין חוקתית, ובמיוחד באירוע פלילי שבה המדינה היא שמאשימה את הפרט.²⁵ אלון לא היסס להציב מראה אל מול התפיסה השיפוטית ההגמונית השלטת. במירב המחלוקות העקרוניות שבהן השתתף אלון, הוא נותר בדעת המיעוט. אך למרות זאת, אלון דבק בדרכו בעקשות רבה וחזר עליה פעמים אין ספור בקול רם ובהיר. זאת מתוך תפיסת עולם

- 23 בשפ 2169/92 סמי סוויסה נ' מדינת ישראל, פ"ד מו (3) 338 (1992).
- 24 בגצ 86 / 114 חיים לואיס וייל נ' מדינת ישראל, פ"ד מא (3) 477 (1987).
- 25 עפ 2251/90 חוסאם בן מוג'הד חג' יחיא נ' מדינת ישראל פ"ד מה(נ) 221 (1991).

כי המחלוקת היא לשם שמיים, והפלורליזם השיפוטי מקדם את חשיפת האמת.

גם בכך ניתן לראות את השפעת המשפט העברי על אלון בכל הנוגע לתפיסתו את תפקידו השיפוטי. המשפט העברי מותיר את המחלוקות גלויות לעין שמא בעתיד יראה בית דין את דברי המיעוט ויפסוק על פיו. אלון גרס כי תפקידו או שליחותו כשופט מחייבתו לפתוח צהר למשתתפי השיח המשפטי בעתיד כדי שיכירו ביכולותיו של המשפט העברי להוות נדבך נורמטיבי חשוב במשפט הישראלי מחד ולהעשיר את המשפט העברי באמצעות הכלתו את המציאות המודרנית מאידך. עיצובם של יחסי גומלין אלה בין המשפט העברי לבין המשפט הישראלי בעתיד מהווים את האתגר הגדול שמורשתו של אלון מציבה בפני השיח המשפטי, ההיסטורי והתרבותי במדינת ישראל.

המשך מעמוד 20 / צדק (ומשפט) נוסח הודו

ככולם, נדחים, ודין מהותי כמעט שלא התנהל עד כה. הדחיות נוחות לכולם ונוחות אולי לאופי ההודי, ה"שאנטי", ואף נוחות לשופטים, שבתי המשפט הלא ממוזגים שלהם מרתיעים אותם, ומוציאים אותם מדי יום להפסקות צ'אי ארוכות, תוך צמצום שעותיהם באולמות למינימום הנדרש, אולם מי שמחפש צדק אמיתי יתקשה למצוא אותו. במערכת, שנדמה כמעט שהדחיה למחר מהווה עוגן בסיסי בו.

לא פלא, שעל רקע זה צומחות השמועות והזדעות בדבר פריחת השוחד והשחיתות בבתי המשפט, כחלק מהמוסד השלטוני כולו. לא פלא גם, שההודים הריעו בימים אלה במיוחד לנשיא המדינה החדש, שמאז שנכנס לתפקידו אישר כבר שלוש הוצאות להורג, שנשיאיה הקודמים של הודו עיכבו במשך שנים ארוכות, ואף שההוצאה האחרונה להורג הביאה למתיחות

שיא בקשמיר, תוך שהמוסלמים במקום טוענים שהמנוח, אפול, היה חף מפשע והכרעת הדין שהסתמכה על ראיות נסיבתיות לא היתה אלא שי לקיצונים ההינדים, הרוקדים על הדם, ואף שבעקבותיה התרחש פיגוע בעיר הידראבאד, המוני העם עדיין מריעים לאפשרות של האצת ההליך המשפטי.

ובשורה טובה לסיום: עם הגעתי ארצה התבשרתי שהישראלי זוכה במשפטו, וממתין במקום מעבר מחוץ לכלא כדי לדעת אם החליטה הפרקליטות המקומית להגיש ערעור על הזיכוי, או שיוכל לשוב סוף סוף ארצה.

טיפול בתאונות הדרכים

כל מי שיוצא מהערים ההודיות הצפופות לאיזורי הכפר אינו יכול שלא לנשום נשימת רווחה. לא רק בגלל זיהום האוויר, שמקשה לעיתים

על המבקרים בדלהי ובמומביי לראות את השמש, אלא גם בגלל הירידה בנפח התעבורה. לא רק שהישראלי או האירופאי המצוי צריך "להתמקם" מחדש עם כיווני נסיעה הפוכים, מורשת השלטון הבריטי, אלא שהמצב התעבורתי כולו הוא יצור לא מוכר לאדם המערבי. מכוניות, מוניות, ריקשות "טוק טוק" ובמיוחד אופנועים לרוב, חוצים את רחובות הערים מבלי כל התחשבות בהולכי הרגל. תמרורים, רמזורים ומעברי חציה אינם אלא המלצות שאין חובה לציית להם, וכל אלה, לצד העדר מדרכות, צינורי ביוב פתוחים ותשתיות רעועות, מהווים סכנה של ממש להולכים על שניים.

מחוץ לרחובות המרכזיים ולמרכזי הערים נוהגים ההודים במהירות, תוך עקיפה גם בסיבובים מסוכנים ובקווי הפרדה רצופים. תאורת לילה כמעט שלא קיימת, וכך גם

מועט ביותר סימון הנתיבים בכלל, שלא לדבר על כבישים רבי-נתיבים. מבחינת האופנועים הרבים קסדה היא מילה גסה, ולא אחת ירכבו על טוסטוס אחד שניים או שלושה, כאשר אם הנוסעת מאחור היא אשה היא תניח את שתי רגליה לצד אחד, והיה כי יטה האופנוע לצד זה או אחר, קשה לתאר את מצבה עם סיום המעוף.

לאלה מצטרפת תופעה חדשה יחסית של השנים האחרונות, והיא שתיית אלכוהול, בעיקר בקרב צעירי הודו, מיד לפני עלייתם חזרה לאופנוע.

השלטונות מנסים להיאבק בתופעה. במחוז קראלה, למשל, נקנו מאות מכשירי "ינשוף", והוכרז על השיטה הקליפורנית: תפיסת נהג ששתה בפעם הראשונה תעלה לו קנס של כאלף רופי (כ-70 ₪...), בפעם השניה - 3000 רופי (210 ₪...), ובפעם השלישית - שלילה לכל החיים..

את הסרט, החליט הממשל המקומי לאסור את עליית הסרט לאקרנים. המדובר בפגיעה כלכלית עצומה בבמאי הבוליוודי, מוסלמי טאמילי בעצמו, שידע שבעקבות טאמיל נאדו תמשכנה מדינות מוסלמיות נוספות את החרם. הבמאי התראיין מעל כל במה אפשרית, הכריז שאין כאן פגיעה אמיתית באיסלאם, וכי מדובר בפגיעה בדמוקרטיה. החלטתה של בית המשפט המחוזי בצ'נאי, בירת טאמיל נאדו, לאשר את החלטת הצינזור, הביאו את חסן לשקול הגירה למדינה ליברלית יותר בהודו.

הכל המתניו בדריכות להחלטת בית המשפט העליון במדינה, אלא שבבוקרו של יום הדיון הודיעו הצדדים על פשרה שהושגה, כאשר חסן יוציא לקולנוע גם גרסה מצונזרת בשיתוף פעולה עם מועצת הקולנוע המקומית. המדובר אולי בפשרה שהצילה את השקעתו רבת הסיכון של חסן, אולם הליברלים בהודו התאכזבו מהכניעה. אכן, אילו הכירו את פסיקות בג"צ בעניין "ג'נין ג'נין", "אפרים הולך לצבא", או "אימפריית החושים" היו משתכנעים, כי במדינה דמוקרטית אמיתית אין מקום לצנזר סרטים בהתבסס על השיקול של "רגשות הציבור", ואולם לא מן הנמנע התרבות והמצב החברתי בהודו כמעט מחייבים רגישות יתר.

נמאסטה!

ראש הממשלה הוא אמנם סינג, מהמיעוט הסיקי, אך הרינוניים בחוגי השלטון מבהירים, כי ראשות הממשלה היא בסך הכל פקדון בידיו עד שבנם של ראג'יב וסוניה יתבגר ו"יתבשל", והנין של נהרו ייכנס למשרה, כאילו היתה שם בשבילו מאז ומתמיד.

ולמרות זאת, הודו היא דמוקרטיה. כלי התקשורת, והעיתונות המודפסת בראשם, כותבים ללא יראת צנזורה. הם לא מהססים לכתוב על השחיתות השלטונית ועל הבעיות הקשות של הממסד והביורוקרטיה. ברחובות אולי הפרות קדושות, אבל בעיני העיתונות אין פרה קדושה, וזה הרי סימנה של דמוקרטיה אמיתית.

כמובן, שגם כאן המתחים קיימים וצצים אל פני השטח. אלה התבטאו לאחרונה עם יציאתו של הסרט הבוליוודי "רוישאפאראם" אל האקרנים. הבמאי כמאל חסן יצר סרט עלילתי על בחור הודי שנחשד בקשרים עם אל-קאעדה, ותוך ידיעה שהשוק הבוליוודי מגיע לכ-3.5 מיליארד איש ברחבי העולם, השקיע הון של כ-20 מיליון דולרים, ונטל הלוואות שמסכנות את כל הונו האישי.

אלא שהמיעוט המוסלמי בהודו (כ-250 מיליון איש, מיעוט קטן...) התקומם. הוא ראה בסרט נסיון לפגוע בו וברגשותיו וקרא לחרם על הסרט. במחוז הדרום-מזרחי טאמיל נאדו המדובר ברוב גדול במיוחד, ולמרות שמועצת הקולנוע ההודית אישרה

וגם שלושה תושבי מומביי מסכנים שמצאו את מותם מתחת לגלגלי מכוניתו. המקומיים אמנם ניסו לעשות בו ליניץ', אך הוא ניצל ושב לביתו. בינתיים אף הוגש נגדו כתב אישום בגין נהיגה בשכרות והריגה, אך עד כה טרם הסתיים המשפט, בחלוף 11 שנה. אין מדובר כאן רק בעינוי דין, כי אם גם במסר לכל אוהזי ההגה המקומיים, שבינתיים ממשיכים להבהיל עורכי דין ישראלים המנסים לחצות כביש בבנגלור, מייסור או זלתי..

דמוקרטיה, למרות הכל

ובתוך כל זיהום האוויר, פערי המעמדות, העושר והעוני הקיצוניים, והלחות הקשה שרק ממתינה להתגבר עם בוא המונסונים, אכן פועלת הדמוקרטיה הגדולה בעולם.

לטעמי, המבחן הדמוקרטי האמיתי של חברה הוא בקיומן של זכויות פרט, ובראש ובראשונה חופש הביטוי. בחירות לפרלמנט מתקיימות גם סביבנו בימים אלה, בירדן ובמצרים, אולם קשה לראות בהן דמוקרטיה אמיתית. בהודו, לעומת זאת, מפלגת הקונגרס היא השלטת הכמעט בלעדית, למעט שתי הפגוות. זאת ועוד, עם מתן העצמאות עמד בראש המפלגה והאומה ג'וואהאל נהרו, בהמשך בתו אינדירה גאנדי (נרצחה), נכדו ראג'יב (נרצח), אשת הנכדה סוניה, שעומדת עד היום בראש המפלגה.

לא ברורים לגמרי ממדי הצלחת השיטה, אולם בינתיים מנסים השלטונות להיאבק בתופעה בעיקר דרך חינוך והסברה. הדמוקרטיה הגדולה ביותר מסבירה לקוראי העיתונים, כי בשנת 2011 נהרגו בתאונות דרכים בכבישי הודו 142,485 איש. מדובר אמנם במספר מדהים לקוראי העברית, אולם לאור מפקד האוכלוסין, מדובר בסך הכל ב-0.015% מהאוכלוסייה. בהשוואה לישראל, מדובר בשיעור של פי שלוש לערך ממספר ההרוגים בכבישי ישראל באותה שנה.

על מנת לזעזע את האוכלוסייה המקומית פרסמה ממשלת הודו תחזית, כי אם ימשיך השיעור הנוכחי בעליית תאונות הדרכים, הרי בשנת 2030 צפויים 2.4 מיליון הרוגים.

המדובר כמובן בתחזית הזויה לחלוטין ולא סבירה, אך ההודים סבורים, כנראה, כי זו דרך בדוקה להילחם במכת התאונות.

אינני בא להשיא עצה למנהלי האימפריה האסייתית המתהווה, אולם ייתכן כי גם כאן שיפור המערכת המשפטית יכול היה לסייע יותר בניהול המלחמה. די אם נציין את סיפורו העצוב של שחקן הבוליווד המפורסם סלמן חאן. בשנת 2002 נפרדה ממנו השחקנית הבוליוודית הבולטת אישוואריה ראי, והוא שתה לשוכרה.

מיד עם תום השתיה נכנס למכוניתו ההדורה, וכעבור שלושה קילומטר מצא הפגוש שלו עץ באובב מקומי,

המשך מעמוד 28 / הניצחון במועצת העיתונות

למחרת השכמתי קום בשעה מאוד מוקדמת כדי לראות כיצד פורסמה הידיעה ואיזו בולטות ניתנה לה. פתחתי את עיתון "הארץ" בידיים רועדות ועיניי חשכו. בעמוד הראשון במקום המכונה בעגה המקצועית "אוזן", הופיעה הכותרת: "זמיר ל"הארץ": גינוסר שקרן". בכותרת המשנה נאמר כי "זמיר דוחה הביקורת שהטיח גינוסר נגדו: זה

פוגעת מאוד באמינות שלי כלפי מקורות המידע שלי והדבר עלול להסב נזק לשמי הטוב. אבל גולן הפגין עיקשות. אמרתי לו: "אם אתה עומד על כך שהידיעה תתפרסם, תסיר את שמי מהידיעה. אינני רוצה להיות חתום עליה". גולן הסכים ששמי לא יופיע על הידיעה והנחה את ראש הדסק, משה ורדי, למחוק את שמי מראש הידיעה.

את הידיעה על דברי זמיר בשמו המלא, בניגוד להתחייבות שנתתי לו, הרתיחה את דמי. אמרתי לו שהחלטתה איננה מקובלת עליי כי היא עומדת בסתירה להתחייבות שנתתי לזמיר שלא לחשוף את זהותו. גולן השיב לי בטון בוטה כי הוא לא תווך בו מהחלטתו וכמשנה לעורך הוא לוקח על עצמו את מלוא האחריות. אמרתי לו שהחלטתו

את הידיעה שהעברתי ולציין את שמו המלא של זמיר בכל מקום שבו ציינתי "מקורות משפטיים". חשתי שזייעה קרה מכסה את מצחי. עד לאותו ערב היו יחסיי עם גולן מצוינים. עבדנו במשך כמה שנים בחדרים סמוכים בסניף ירושלים של עיתון "הארץ" ברחוב החבצלת. כעורך משנה הוא היה מאוד הגון כלפיי, אבל החלטתו לפרסם